

Second opinion op het rapport over het Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven in plangebied 't Kavelt in de gemeente Mill en Sint Hubert

A.A.A. Verhoeven

Inhoud

1. Inleiding.....	1
2. Waardering van de archeologische resten in 't Kavelt	1
3. Het uit de waardering voortvloeiende advies.....	3
4. Samenvatting	4
5. Literatuur	4

1. Inleiding

Op verzoek van de Gemeente Mill en Sint Hubert is een tweede mening opgesteld over het conceptrapport betreffende het Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-p) in plangebied 't Kavelt in de gemeente Mill en Sint Hubert, opgesteld door Weterings en Miedema (2011).

In oktober 2010 heeft BAAC bv in plangebied 't Kavelt een IVO-p uitgevoerd dat tot doel had archeologische resten op te sporen en te waarderen. Plangebied 't Kavelt is ongeveer 10 hectare groot en ligt iets ten zuiden van de dorpskern van Mill. In het kader van het IVO-p zijn verspreid over het plangebied 68 proefsleuven van 100 m² aangelegd. Voorafgaand aan het onderzoek is zoals gebruikelijk een bureauonderzoek uitgevoerd (Schutte 2010) en is voor het IVO-p een Programma van Eisen opgesteld (Kortlang 2010).

Deze second opinion richt zich op de waardering van de aangetroffen archeologische resten in het oostelijk deel van het plangebied en het daaruit voortvloeiende advies.

2. Waardering van de archeologische resten in 't Kavelt

Op basis van het IVO-p kan 't Kavelt in drie zones worden verdeeld. In het westen van 't Kavelt is een gering aantal sporen gevonden uit de prehistorie en Nieuwe Tijd, in het middendeel zijn vooral greppels gevonden die in verband zijn te brengen met een houtwal en de Oude Wanroijseweg, die bij ruilverkaveling in de jaren '60 is verdwenen. Het is de derde, oostelijke zone die in deze second opinion centraal staat. In het oosten van 't Kavelt zijn grondsporen gevonden uit de Middeleeuwen, meer specifiek de periode 1000-1200. Het conceptrapport van BAAC vermeldt paalsporen, kuilen, greppels en mogelijk een waterput. Binnen een door een greppel omgeven terrein veronderstellen de auteurs de aanwezigheid van een middeleeuws erf. Daarmee doelen archeologen op een boerderij met bijgebouwen en een waterput. De mogelijke waterput bevindt zich ruim 40 meter ten noordoosten van het omgreppelde terrein en zal bij een ander erf hebben gehoord.

De vindplaats is door BAAC bv gewaardeerd volgens de gebruikelijke landelijke systematiek, die helaas niet altijd even veelzeggend is. Onderstaande tabel is overgenomen uit het conceptrapport van Weterings en Miedema (2011).

Waarden Criteria Scores		
<i>Waarde</i>	<i>Criteria</i>	<i>Score</i>
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3 (hoog)
	Conservering	2 (midden)
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	3 (hoog)
	Informatiewaarde	3 (hoog)
	Ensemblewaarde	1 (laag)
	Representativiteit	1 (laag)

Ik zal deze punten kort evalueren om te bezien of de waardering juist is. Het aspect van belevingswaarde is hier niet van toepassing en laten we buiten beschouwing.

De gaafheid van de grondsporen, vondsten en organisch materiaal is in Mill 't Kavel doorsnee te noemen voor de Noord-Brabantse zandgronden. Grondsporen zijn goed bewaard en uitstekend zichtbaar. Een middelmatige score op conservering is eveneens gemiddeld voor de zandgronden. Vondsten zijn in de Brabantse zandgronden vrijwel altijd goed geconserveerd, op uitzondering van organisch materiaal, dat alleen is bewaard als het zich niet beneden de grondwaterspiegel bevindt.

Een punt van inhoudelijke kwaliteit betreft de zeldzaamheid: hoe goed kennen we dit soort nederzettingen nu in de omgeving. Dat is een kwestie van de schaal waarop men dit bekijkt: in de directe omgeving van Mill zijn inderdaad geen middeleeuwse nederzettingen opgegraven, maar wel op een afstand van 15 km in Nistelrode of in Venray op 20 km afstand. Kijken we nog verder in oostelijk Noord-Brabant zijn veel meer nederzettingen uit de periode 1000-1200 goed onderzocht. De score van 3 hangt dus nogal af van de schaal waarop dat wordt bekeken.

Op het punt van informatiewaarde scoort de vindplaats hoog. Veel andere vindplaatsen in de buurt van 't Kavel bleken zodanig verstoord dat geen nader onderzoek is aangeraden; een ongestoorde vindplaats kan dus zeker wat toevoegen aan onze kennis van de bewoningsgeschiedenis van Mill. Daar moeten we echter een voorbehoud bij maken: de vindplaats moet daarvoor wel min of meer compleet zijn (zie onder).

Als het onderzoek iets zou toevoegen aan vergelijkbaar onderzoek in de directe omgeving zou sprake zijn van een hoge ensemblewaarde, maar dat is hier niet het geval zodat de score laag is. Ik ben het met de auteurs eens.

De representativiteit van de vindplaats is hoog als een bepaald type monument karakteristiek is voor een periode of een gebied. Dit is hier inderdaad niet het geval, waardoor een lage score is toegekend, maar als we het op een wat grotere schaal bekijken op het niveau van oostelijk Noord-Brabant is een hogere score ook denkbaar.

Aanvullend op de genoemde inhoudelijke kwaliteiten voeren Weterings en Miedema aan dat de aangetroffen erven mogelijk in relatie staan tot bezit dat de abdij Mariënweerd in de 12^e

eeuw verwierf in Mill. Daarvoor ontbreekt echter elke concrete aanwijzing. Het kan net zo goed om enkele individuele ontginningsboerderijen gaan.

In de waardering van de vindplaats zijn twee aspecten niet betrokken. Dat deze punten niet zijn meegewogen in de beoordeling valt de opstellers van het rapport niet te verwijten: zij gebruiken gewoon de landelijk gangbare systematiek.

Een eerste aspect is de volledigheid van de vindplaats in ruimtelijke zin. Het is van groot belang of een maar een stukje van een vindplaats is aangesneden of een volledige nederzetting of tenminste een informatief fragment. Losse huisplattegronden of waterputten zijn natuurlijk nooit helemaal oninteressant, maar de informatiewaarde wordt pas groot als een opgraving enkele gebouwen blootlegt die samen op een erf hebben gestaan. Kunnen meerdere erven compleet worden onderzocht, is de betekenis van een onderzoek nog groter. Is de vindplaats op 't Kavelt nu zodanig goed bewaard dat het opgraven ervan iets wezenlijks toevoegt aan onze kennis over de bewoningsgeschiedenis van Mill? Het is op dit punt dat de twijfels toeslaan bij de waardering. Met wat geluk kan het binnen de greppels veronderstelde westelijke erf compleet worden opgegraven, maar het erf bij de waterput zal incompleet blijven. Het meest waarschijnlijk is dat beide erven zich in het noordwesten uitstrekken tot juist buiten het plangebied.

Een tweede aspect dat niet expliciet wordt genoemd betreft de mate van verstoring. In werkputten 20 en 78 zijn vlakbij de waterput al direct sporen uit de Nieuwe tijd gevonden (recente verstoringen). Die sporen zouden het oostelijk erf verstoren. Ook op het westelijk erf zijn mogelijk wat verstoringen aanwezig. Op oudere topografische kaarten staat nog een weg die van de Oude Wanroijseweg naar het noordoosten aftakt en over het westelijke erf loopt. Misschien heeft de weg ook verstoringen veroorzaakt, maar omdat proefsleuven hem hebben gemist, valt daarover weinig te zeggen.

Als deze twee aspecten worden meegewogen, moet de behoudenswaardigheid van de vindplaats op 't Kavelt mijns inziens aanzienlijk naar beneden worden bijgesteld. Omdat het wel de eerste middeleeuwse gebouwen in Mill zouden zijn, zou ik een vervolgonderzoek toch niet direct willen afraden. Het is aan de gemeente te beslissen of zij een stukje aan haar bewoningsgeschiedenis wil toevoegen, of dat zij daar van afziet.

3. Het uit de waardering voortvloeiende advies

Met de waardering van de vindplaats in de hand scoort deze 8 punten en kan deze als behoudenswaardig worden aangemerkt. BAAC geeft daarop een advies dat voorziet in het vlakdekkend opgraven van ca. 2,3 ha rond de vermoedelijke erven. Bij dit advies kunnen echter enkele kanttekeningen worden geplaatst.

Binnen het door BAAC aangegeven gebied vallen de twee veronderstelde erven, plus een ruime zone daarbuiten. Het is echter vreemd dat opgravingsvlakken worden voorgesteld over werkputten 18 en 19, die nagenoeg leeg zijn, plus werkputten 1, 4 en 11, die overwegend sporen uit de Nieuwe Tijd bevatten. In het oosten van werkputten 1 en 4 dienen zich bovendien allerlei greppels aan die te maken hebben met de voorlopers van de nu nog

bestaande perceelscheiding. Gezien de lage verwachting rond genoemde proefsleuven ontbreekt een goede onderbouwing voor de omvang van het vervolgonderzoek. Het is verstandiger een opgraving te beperken tot de zone rond de waterput, en het gebied dat door de greppels wordt omsloten (bijlage 1). Dit betreft dan een oppervlakte van ca. één hectare.

4. Samenvatting

- Binnen plangebied 't Kavelt liggen naar alle waarschijnlijkheid twee erven uit de volle middeleeuwen waarvan er één met enig geluk volledig kan worden opgegraven, het tweede zal naar alle waarschijnlijkheid incompleet blijven.
- Een vervolgonderzoek hoeft niet zo uitgebreid te zijn als voorgesteld: een oppervlakte van ongeveer één hectare rond de twee erven volstaat.

5. Literatuur

Kortlang, F.P. 2010: *Programma van Eisen archeologie; Inventariserend Veldonderzoek (IVO-waarderend) d.m.v. proefsleuven, gemeente Mill en St. Hubert, Mill 't Kavelt*. Eindhoven.

Schutte, A.H. 2010: *Archeologisch onderzoek plangebied 't Kavelt te Mill, Archeologisch bureauonderzoek plangebied 't Kavelt te Mill, gemeente Mill en St. Hubert*. Roermond (Grontmij Archeologische Rapporten 789).

Weterings P.G.H. & F. Miedema 2011 (concept): *Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven Mill 't Kavelt*. BAAC-projectcode: A-10.0329

BIJLAGE: 1. Bijgestelde omvang van het op te graven areaal in 't Kavelt te Mill (aangepast met als uitgangspunt af. 22 uit Weterings en Miedema 2011).

